

<1.>

VRCH URPÍN A VARTOVKA

Vartovka v roku 1909

<2.>

Námestie SNP

FONTÁNA NA NÁMESTÍ SNP

Fontána na Námestí SNP stojí na mieste bývalej drevenej tržnice odstránenej v roku 1481 na príkaz kráľa Mateja. Predchodkyňou dnešnej dominanty hlavného banskobystrického „rínku“ bola kamenná fontána osemuholníkového tvaru zo 17. storočia, ktorá nahradila malé vodné jazierko. (Jazierko vybudoval kamenársky majster Tomáš Wolf a uprostred osadil mosadznú sochu leva s dieťaťom).

Fontána vzhľadom pripomínajúca tú dnešnú je mestotvorným prvkom námestia od roku 1895, z ktorého sa zachovala aj jej prvá fotografická podoba. Pôvodný vodomet bol na úrovni terénu a voda striekajúca až do výšky 20 metrov padala do plytkého okrúhleho jazierka ohraničeného kamenným múrikom. Na prelome storočí pribudol okolo múrika kvetinový záhon ohradený nízkym kovaným oploťníkom, neskôr sa tvar záhonu, trávnik a ozdobnej ohrady okolo fontány viackrát menili.

Fontáne sa postupne dostalo aj viacerých technických vylepšení a úprav. V roku 1912 bol vodomet opatrený elektrickým pohonom, v roku 1927 pribudla nová kruhová nádrž a o rok neskôr aj farebné osvetlenie. V roku 1928 (podľa iných zdrojov v roku 1934) získala fontána takmer súčasnú podobu navýšením kamenných blokov v strede okolo hlavného gejzíru a štyroch kamenných homolí po obvode bazény, ktorých postranné trysky chrlia prúd vody smerom do stredu.

Centrálny kamenný kráter fontány tvoria bloky travertínu z lokality Jazierce a menšie kusy penovca z Moštenice. Priemer základne kruhového bazénu je 10 m, kamenný kráter s vodotryskom má priemer 5 m a výšku 3 m.

Po poslednej komplexnej rekonštrukcii bola fontána znovu odhalená očiam verejnosti 6. júla 2009. Hoci sa jej vzhľad nezmenil, dostala nové technologické vybavenie – zvukové a svetelné efekty, vďaka ktorým počas hlavnej turistickej sezóny oživa námestie hrou farebných svetiel a tónmi vážnej hudby.

<3.>

TABUĽKY

> PROVERENO MIN NET <

Na sklonku druhej svetovej vojny, 25. marca 1945, priniesli Banskej Bystrici koniec vojnových útrap víťazne postupujúce jednotky 40. sovietskej armády generálporučíka Žmačenka a vojská 4. rumunskej armády generálporučíka Dascalescu. Po príchode oslobodzujúcich vojsk na územie mesta začali ženijné jednotky zaistovať aj bezpečnosť obyvateľstva. Okrem opravy mostov a ciest identifikovali zaminované objekty a následne ich odminovávali.

Na viacerých miestach v centre mesta:

- > Národná ul. č. 1014/5 (oproti Národnému domu),
- > Hronské predmestie č. 1056/5 (oproti Zimnému štadiónu),
- > Nám. Štefana Moyzesa č. 42/14
- > Robotnícka ul. č. 1052/24,

sa na pamiatku týchto aktivít zachovali tabuľky s textom PROVERENO MIN NET, napísané azbukou (v preklade Skontrolované – bez mín) s dátumom kontroly a menami vojakov, ktorí ju vykonali.

Štadlerovo nábrežie

<4.>

Kovovú tabuľku s vodoznakom a trojriadkovým textom WASSERSTAND/ D 25 AUGST/ 1813, ktorá pripomína jednu z najničivejších banskobystrických povodní z 25. augusta roku 1813, možno nájsť na Štadlerovom nábreží na časti pôvodných hradieb, asi v strede múru lemujúceho nábrežie zo strany historickej časti mesta.

Pôvodne sa tabuľka nachádzala na dnes už neexistujúcom múre mestského opevnenia, bližšie smerom k mostu cez Hron. Bola premiestnená v rovnakej výške na južnejšiu časť opevnenia pri dnes už neexistujúcej kolkárni.

Povodeň v roku 1813 bola iba jednou z mnohých, ktoré v minulosti tragicky poznačili Banskú Bystricu na životoch i majetku. Pustošivé povodne z rokov 1575, 1687, 1784, 1813, 1847, 1853, 1899, 1931 či 1960 už skoro upadli do zabudnutia, no poslednú veľkú povodeň z októbra 1974 má ešte väčšina obyvateľov v živej pamäti.

<5.>

Lazovná ulica 42

LALIOVNÍK TULIPÁNOKVETÝ Liliodendron tulipifera

Vzácný strom sa nachádza tesne za evanjelickým kostolom, vo vstupnej časti cintorína, vľavo pri chodníku.

Laliovník tulipánokvetý pochádza zo Severnej Ameriky, kde dorastá až do výšky 50 m. Je národným stromom štátov Tennessee a Indiana (USA). Patrí medzi najvyššie rastúce stromy s tvrdým drevom. Jeho sýtozelené štvorlaločné zvláštne vykrojené listy lýrovitého tvaru sú hladké a lesklé. Strom kvitne v neskoršom veku veľkými tulipánovitými kvetmi so šiestimi zelenožltými okvetnými lístkami, ktoré sú v spodnej časti oranžové. Na strome sa objavujú až po vytvorení listov v priebehu mája a júna. Bledohnedé plody zotrávajú na konároch aj potom, ako listy na jeseň zožltnú a opadnú.

Banskobystrický exemplár tohto na Slovensku pomerne zriedkavého druhu má výšku do 20 m, priemer koruny okolo 11 m a obvod kmeňa (vo výške 130 cm nad zemou) 225 cm. Strom je v dobrej kondícii. Jeho vek sa odhaduje na 130 rokov.

<6.>

Lazovná ulica

REGULÁTOR VODY NA POTOKU BYSTRICA

Oceľové mechanické stavidlo sa nachádza v banskobystrickej časti Medený Hámor, na dolnom toku potoka Bystrica, ktorý je pravostranným prítokom rieky Hron. Potok slúžil nepretržite už od konca 15. storočia, keď sa tu na takmer 500 rokov udomácnila kovhutnícka veľkovýroba medi, ako zdroj vody pre manufaktúru a neskôr aj priemyselnú výrobu.

V období rokov 1918 až 1945 bolo na Slovensku okolo 100 vodných elektrární s celkovým výkonom 22,760 kW. V tom čase bola vybudovaná Štátnym elektrotechnickým ústavom aj kaskáda vodných elektrární, ktorej súčasťou bol aj regulátor na toku Bystrice.

Neskôr hať slúžila pre potreby územne susediacich priemyselných výrobných zariadení, predovšetkým bývalej textilnej fabrike, niekdajšiemu štátnemu podniku Slovenka (vznik v roku 1951) ako zdroj povrchovej vody pre malú vodnú elektrárňu v jej areáli.

<7.>

Horná ulica 1

PAMÄTNÝ KAMEŇ JOZEFA DEKRETA MATEJOVIE

Pamätný kameň je najmladším z početných pamätníkov, ktoré sú vyjadrením úcty viacerých generácií lesníkov tomuto významnému synovi slovenského národa – komorskému lesmajstrovi Jozefovi Dekretu Matejovie (1774–1841). Kameň z kráľického pieskovca sa nachádza pred budovou pošty na Hornej ulici č. 1, približne na mieste niekdajšieho domu, v ktorom Jozef Dekret Matejovie od roku 1814 žil a v roku 1841 aj zomrel. Na kameni je okrem identifikačných údajov uvedený aj jeho odkaz:

„ZACHOVAŤ LESY
POTOMKOMI“

V hornej časti je priehlbeň, do ktorej je zasadená sadenica stromčeka, symbolizujúca lesy, ktorých zveľadovaniu zasvätil celý svoj život.

Pamätník bol odhalený 23. 7. 2004 pri príležitosti Dňa stromu a 230. výročia Dekretovho narodenia. Autorom je Richard Seneši.

<8.>

rázcestie Partizánskej
a Stavebnej ulice

MOHYLA OBETIAM PRVEJ SVETOVEJ VOJNY

Pomník v chatári bývalej obce Majer je pamiatkou na tri vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny, patriace kedysi k najväčšiemu provizórному vojnovému lazaretu v Uhorsku. Polozabudnutá mohyla z travertínu bola zrekonštruovaná v roku 2008. Má tvar slnka vytvoreného dvoma desaťcípimi vzájomne natočenými hviezdami. V strede kruhovej plochy je nápis:

„A MY VŽDY CÍTILI, ŽE
VYTRVAŤ JE KRÁSNĚ...“

Na podstavci stojí legionárska prilba s emblémom dvojchvostého leva, prikrývajúca lípové ratolesti. V spodnej časti je umiestnená pamätná tabuľa z červeného mramoru, ktorá pripomína 48 neznámych československých vojakov a ďalších 12 obetí prvej svetovej vojny, príslušníkov viacerých peších plukov. Najviac ich patrilo do 35. pešieho pluku československých légii Foligno, založeného v Taliansku.

<9.>

mestská časť Fončorda

KERAMICKÉ RELIÉFY NAD VCHODMI BYTOVÝCH DOMOV

Keramické reliéfy sa nachádzajú v mestskej časti Fončorda nad vstupmi do bytových domov na Jilemnického ulici č. 1262/25 a 1262/27 a na Wolkerovej ulici č. 1293/6 a 1293/8. Obytný súbor bol vybudovaný v roku 1951 a je typickým príkladom architektúry počiatkov budovania socializmu, tzv. socialistického realizmu.

Výtvarné návrhy (použité opakovane vo viacerých mestách) pochádzajú od renomovaných československých výtvarníkov a zobrazujú výjav poplatný dobe – oslavu práce a budovateľského nadšenia. Napriek ideologizácii architektúry, ktorá sa prejavila okliešťovaním výrazových prostriedkov, treba vyzdvihnúť, že súčasťou stavieb bolo ich výtvarné dotvorenie.

Na reliéfoch sú zreteľné mená autorov výtvarného návrhu: Rudolfa Semráda (1910–1980, český sochár a medailér) a Ladislava Picha (1917–1990, český sochár, reštaurátor a pedagóg).

<10.>

Štiavničky v roku 1956

MINERÁLNE PRAMENE a/ MEDOKÝŠ ŠTIAVNIČKY b/ RUDLOVSKÝ MEDOKÝŠ

Stredné Slovensko je bohaté na prírodné minerálne pramene. Priamo v Banskej Bystrici sú najznámejšie dva:

a > Medokýš na Štiavničkách sa nachádza medzi plážovým kúpaliskom a krytou plavárňou, asi 100 m vľavo od Tajovského potoka. Prvá zmienka pochádza z roku 1663. Na pozemkoch, ktoré často striedali majiteľa, bola do roku 1773 jezuitská záhrada. V 19. storočí tu boli zriadené dokonca malé kúpele, neskôr bol v blízkosti postavený cukrovar a kasárne, ktoré vyhoreli. Okolité pozemky boli potom dlhé roky spustené. Posledná zásadná rekonštrukcia prístrešku i úpravy okolia bola v spolupráci mesta a občanov zrealizovaná v roku 2011. V budúcnosti má byť medokýš zapojený do pripravovanej cyklo-trasy ako zastávka na oddych.

b > Obrúbený Rudlovský prameň vyviera severne od centra mesta, asi 100 m od križovatky Rudlovskej cesty a Cesty k nemocnici, v údolí Rudlovského potoka.

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

<>

ZNOVUOBJAVENÉ
PAMÄTIHODNOSTI
BANSKEJ BYSTRICE

fragmenty z histórie sú ozdobou každého mesta

Informačné centrum
Banská Bystrica

INFORMAČNÉ CENTRUM
BANSKÁ BYSTRICA

Námestie SNP 1
974 01 Banská Bystrica
tel.: 048 | 415 50 85
mobil: 0907 846 555
e-mail: ic@banskabystrica.sk
www.icbb.sk
www.banskabystrica.sk

Banská Bystrica oplýva bohatstvom vzácných historických pamiatok, ktoré sú súčasťou Ústredného zoznamu pamiatkového fondu Slovenskej republiky a verejnosti sú dobre známe. Mnohé ďalšie pozoruhodnosti, ktoré majú pre mesto význam pre svoju historickú, spoločenskú, architektonickú, urbanistickú, krajinnú, kultúrnu, výtvarnú, umeleckoremeselnú, vedeckú či technickú hodnotu, však zostávajú menej povšimnuté aj napriek tomu, že tvoria neoddeliteľnú súčasť jeho histórie. Mesto Banská Bystrica venuje veľkú pozornosť ochrane svojich pamätihodností, preto schválilo Všeobecne záväzné nariadenie č. 4/2010 o ich evidencii, kde upravuje spôsob tvorenia a odborného vedenia súpisov, určuje podmienky výberu a zápisu do registrov. Otvára tak priestor pre ich identifikáciu, výskum, evidenciu, zachovanie, obnovu, reštaurovanie, regeneráciu, využívanie i prezentáciu.

UDELENIE MESTSKÝCH PRIVILÉGIÍ V ROKU 1255

Listina mestských privilégií Banskej Bystrice, vydaná kráľovskou kanceláriou Belu IV. v roku 1255, je fakticky prvým písomným dokumentom potvrdzujúcim charakter mesta. Pretože ide o jeho „rodný list“, je starostlivo uchovávaná v papierovom obale a v kovobloku a ten v trezorovej miestnosti pobočky Štátneho archívu v Banskej Bystrici. Text mestských výsad bol napísaný po latinsky na pergamene, ktorý sa uprednostňoval pri zhotovovaní privilegiálnych listín i ostatných dôležitých dokumentov pre svoju väčšiu pevnosť a trvanlivosť, s rozmermi 330 × 475 mm. Plika, zahnutá časť pergamenu, má výšku 39 mm. Obojstranná pečať panovníka, pôvodne privesená na hodvábných šnúrach, bez ktorej listina nemá záväznosť a právnu silu, chýba.

Uhorský kráľ Belo IV. povýšil osadu Bystrica na slobodné kráľovské mesto na základe žiadosti nemeckých novousadlíkov, ktorí prišli do slovenskej osady na jeho osobné pozvanie. V listine sú okrem iného určené hranice mesta a udelené výsady ako napríklad: právo voľby farára, či právo slobodne si spomedzi seba voľiť na jednoročné obdobie richtára. Asi najdôležitejším privilegiom bolo povolenie hľadať zlato, striebro a ostatné kovy na celom území Zvolenského komitátu a z vyťaženeného zlata platiť desatinu, zo striebra a ostatných kovov ôsmu časť. Pôvodom nemeckí obyvatelia získali tiež právo užívať lesy, lúky a oráčiny na území mesta (okrem poľovačky a rybolovu), boli povinní dostaviť sa na kráľovský dvor len na vyzvanie panovníka alebo osoby, ktorá má jeho poverenie, zúčastňovať sa vojen a výprav pod kráľovskou zástavou... atď.

Aj keď od udelenia mestských výsad uplynulo už vyše 750 rokov, sú pre nás nielen vzácnym svedectvom doby, ale aj dôkazom, že práve ony a stali základom, bez ktorého by vývoj a rozmach Banskej Bystrice, v tej podobe ako sa udiel, nebol možný.

Zoznam pamätihodností mesta Banská Bystrica tvorí: **register nehnuteľných pamätihodností** (nehnuteľné veci a kombinované diela prírody a človeka: architektúra, urbanistické celky, prírodné priestory, ...), **register nehmotných pamätihodností** (historické udalosti, osobnosti, umelecké diela, ...) a **register hnutelných pamätihodností**.

Súpis je otvorený a bude sa postupne dopĺňať na základe posúdenia podnetov zo strany odbornej aj laickej verejnosti.

Skladačka, ktorú držíte v rukách, chce predstaviť **výber** zo zoznamu schváleného v roku 2011, prezentovať známe i menej známe pamätihodnosti Banskej Bystrice a prispieť k ich „znovuoobjaveniu“ obyvateľmi mesta i jeho návštevníkmi.

BAŇÍCKE POVSTANIE V ROKOCH 1525 AŽ 1526

Baňické povstanie v rokoch 1525 až 1526 v Banskej Bystrici patrí k najväčším ozbrojeným prejavom sociálnej nespokojnosti v období feudalizmu v slovenských dejinách.

Vyplácanie miezd po roku 1521 v nehodnotných minciach, problémy so zásobovaním a úžernícke ceny na trhu vyvolali ozbrojené štrajky za zvýšenie miezd v máji a júni roku 1525. Do pohybu sa dali plebejské vrstvy aj v Kremnici, Banskej Štiavnici a Hodruši. Celé leto sa striedali protesty baníkov formou demonštrácií či zastavených prevádzok, ale ťažiar i kupci neustúpili. Obranní Baňícky zväz so strediskom v Španej Doline, ktorý vznikol na jeseň roku 1525, organizačne zabezpečoval spojenie medzi jednotlivými zoskupeniami a zasadzoval sa proti zdražovaniu a väzneniu protestantských kazateľov. Postupujúca drahota spustila ďalšiu vlnu povstanií vo februári a auguste nasledujúceho roku.

Asi štyri tisíce baníkov a príslušníkov mestskej chudoby vtrhli 24. februára 1526 do Banskej Bystrice, kde vyplienili a podpálili domy patriciátu a uväznili banského komorského grófa. Baníci žiadali spravodlivú mzdu, odstránenie úžery a zabezpečenie banskej prevádzky. Po desiatich dňoch, keď sa im nepodarilo dobyť zámokský areál, opustili mesto pod tlakom šľachticko-patricijskej presily. Už 3. augusta 1526 opäť vnikli do mesta, ktoré takmer úplne ovládli. Spojené vojská okolitých miest, feudálov a oddiel kráľovského vojska ich však neskôr opäť vytlačili z mesta. Vodcovia rebélií úšli na Moravu a do hôr. Povstanie sa vzhľadom na ľudový reformačný a náboženský charakter považovalo za kacírske vystúpenie a bolo surovo potlačené. V decembri 1526 vyhlásila kráľovná Mária rozsudok kráľovského personálu Thuróczyho nad účastníkmi baňického povstania za právoplatný. Jeho vodcovia, pokiaľ sa ich podarilo chytiť, boli popravení, niektorí dokonca aj po mnohých rokoch.

POŽIAR V BANSKEJ BYSTRICI V ROKU 1761

Najväčšiu hrozbu pre mestá predstavovali od stredoveku popri epidémiách požiare. Jeden z najničivejších požiarov v histórii Banskej Bystrice vypukol po poľnoci z 3. na 4. augusta 1761. Spustošil takmer celé mesto a vyvolal hlboký súcit a prejavy sústrasti v celej Európe.

Oheň vypukol v cisársko-kráľovskom Medenom Hámri, odkiaľ sa začal nezadržateľne šíriť okolo Striebornej brány. Silný severný vietor podporil plamene, ktoré sa rýchlo rozšírili po Lazovnú bránu neďaleko evanjelického kostola. Tu bolo v stodolách a šopách po žatve veľké množstvo obilia a sena, ktoré sa vznietilo a meniaci sa vietor ho hnal do všetkých častí mesta. Oheň bol taký mocný, že sa vznietili dokonca aj lesy za Hronom. Väčšina domov a hospodárskych budov bola pokrytá dreveným šindľom a zväčša vyhořeli až do základov aj s celým vnútorným inventárom, stajňami, dielňami a skladmi. Zhorel aj tzv. nemecký mestský kostol, ktorý mal síce medenú strechu, ale za obeť padol vysoký oltár z cédrového dreva z dielne majstra Pavla z Levoče a celé bohaté vnútorné vybavenie. Na poslednú chvíľu sa podarilo zachrániť časť župného archívu zo susedného mestského domu. Horúčava roztavila sedem mestských diel a v hradnej veži Barbakanu päť zvonov, vrátane obrovského „Generála“. Žilvu neodolalo ani 16 bašt mestského opevnenia. Čiastočne vydržal Kapitulský kostol, hoci cinové píšťaly jeho organu sa úplne roztavili. Susediace Jezuitské kolégium a Kammerhof boli značne spustošené. Kostol sv. Alžbety pri Dolnej bráne bol zničený, rovnako neďaleký Špitálsky mlyn.

Požiarom boli najviac postihnuté meštianske domy na ringu (rínok, námestie) v Hornej, Dolnej, Lazovej, Farskej ulici a na Hronskom a Lazovnom predmestí – 305 zväčša do základov vyhořených domov z pôvodných 414. Záverečná bilancia katastrofy zahŕňala aj 132 mŕtvych. Materiálne škody boli vyčíslené na neuveriteľné dva milióny zlatých. Za vinníkov požiaru boli po vyšetrovaní označení traja tesári, ktorí si do tesárskej dielne v hrnci doniesli žeravé uhlie na varenie baraniny. Vinníci boli odsúdení na dva roky nútených prác v okovách. Autentické svedectvo o katastrofe prináša vo svojej knihe z roku 1761 aj Ján Jakub Adami.

Požiar natrvalo ovplyvnil panorámu mesta a jeho celkový urbanisticko-architektonický charakter. Radnica vydala prísny zákaz stavať akékoľvek drevené obytné či hospodárske budovy vo vnútornom meste. Štíhle gotické siluety kostolov a veží vystriedali barokové. Mesto začalo nenávratne strácať stredoveký charakter postupným odstraňovaním hradieb najprv mestského hradu, neskôr aj mestského opevnenia.

NÁVŠTEVA JÁNA PAVLA II. 12. SEPTEMBRA 2003

Tretia návšteva najvyššieho predstaviteľa Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku, 264. pápeža Jána Pavla II., sa uskutočnila 11. až 14. septembra 2003 a bola jednou z jeho posledných zahraničných ciest.

Do Banskej Bystrice zavítal Svätý otec 12. septembra, kde priamo na Námestí SNP celebroid mariánsku svätú omšu pre desaťtisíce veriacich z celého Slovenska i zo zahraničia. Táto slávnostná udalosť bola približná aj ostatným návštevníkom vďaka veľkoplošným obrazovkám,

situovaným na exponovaných miestach v meste, a v priamom prenose aj televíznym divákom.

K dôstojnej atmosfére návštevy tejto charizmatickej osobnosti prispel pre túto príležitosť vybudovaný oltárny priestor s prislúchajúcim zázemím. Jeho autori, architekti Jozef Frtús a Tomáš Sobota, zvolili jednoduchú horizontálnu formu, ktorú kompozične previazali so siluetou blízkych kostolných veží. Mariánsky motív prezentovala farebnosť celého objektu a symbolická korunka Panny Márie v streche nad oltárom. Prítomnosť vzácné návštevy symbolizovala farebnosť doplnkových plôch a atiky vo farbe pápežskej žltej a erb Svätého otca. Oltárne pódia lemovali kríky guľovitého tvaru, symbolizujúce zrná ruženca. Za celý svoj pontifikát Ján Pavol II. s výnimkou Ríma neslúžil omšu uprostred takejto štruktúry historického jadra mesta. V rámci svojej návštevy absolvoval prvý pápež slovenského pôvodu na svojom bielom papamobile aj okruh širším centrom mesta a pozdravil tisíce nadšených účastníkov.

Udalosť pripomína pamätná tabuľa odhalená v roku 2004, ktorá je umiestnená na historickom dome na Námestí SNP č. 23 s týmto textom:

„NA TOMTO MIESTE SLŮŽIL SV. OMŠU
PRE STOTISÍC ZHROMAŽDENÝ VERIACICH
PÁPEŽ JÁN PAVOL II. DŇA 12. SEPTEMBRA 2003
POČAS SVOJEJ NÁVŠTEVY SLOVENSKA
A BANSKOBYSTRICKEJ DIECÉZY“

BANSKOBYSTRICKÝ POCHOD Z ROKU 1798

Autorom Banskobystrického pochodu je Anton Július Hiray (* 17. 2. 1770 Nová Baňa, † 21. 10. 1842 Banská Štiavnica) – hudobný skladateľ, organista a v rokoch 1790 až 1820 riaditeľ chóru (regenschori) farského kostola Nanebovzatia Panny Márie v Banskej Bystrici. V rokoch 1820–1842 pôsobil ako regenschori a mestský kapelník v Banskej Štiavnici.

Vo funkcii majstra mestských trubačov sa s ním v archívnych písomných záznamoch stretávame po prvýkrát 27. júla 1798 v súvislosti s príchodom palatína Jozefa Antona, syna cisára Leopolda II., do mesta Banská Bystrica. Na počesť tejto, pre mesto veľmi významnej udalosti, skomponoval A. J. Hiray Pochod občanov mesta Banská Bystrica (Civitatis Neosoliensis Militare Marsch) – skladbu pre dva klarinety, dva lesné rohy a dva fagoty.

Originál rukopisu pochodu bol objavený v roku 1982. Partitúra má podobu tenkého zošítka približne formátu A4, ktorý je vložený do mestského administratívneho protokolu Banskej Bystrice. Bola zviazaná medzi stranami 431 a 432. Na strane 431 je pod číslom 1831 poznámka, že rukopis je sem vložený na žiadosť autora, aby sa „zakonzervoval na pamiatku“ tejto výnimočnej udalosti. Po otvorení prebalu sa na pravej strane partitúry nachádza titulný list. Ľavá vnútorná strana prebalu obsahuje mená a funkcie jednotlivých členov vojenskej jednotky, zrejme občianskej milície „Officiolatus Banderu“, ktorá sa spolu s trubačmi zúčastnila víťania palatína na čele sprievodu.

K povinnostiam mestského trubača patrilo zabezpečovať aj hudobnú produkciu na mestských plesoch. Preto sa k pôsobeniu skladateľa A. J. Hiraya v Banskej Bystrici viažu aj viaceré tanečné skladby (svetské kompozície) – menuety, polóny, nemecké a susedské tance.

Nahrávku Banskobystrického pochodu si v podaní Brass Bandu možno vypočuť v rámci návštevy Stredoslovenského múzea na Námestí Štefana Moysesu č. 20. – Matejov dom – ako zvukový sprievod v expozícii venovanej histórii mesta.

ZNELKA SLOBODNÉHO SLOVENSKEHO VYSIELAČA Z ROKU 1944

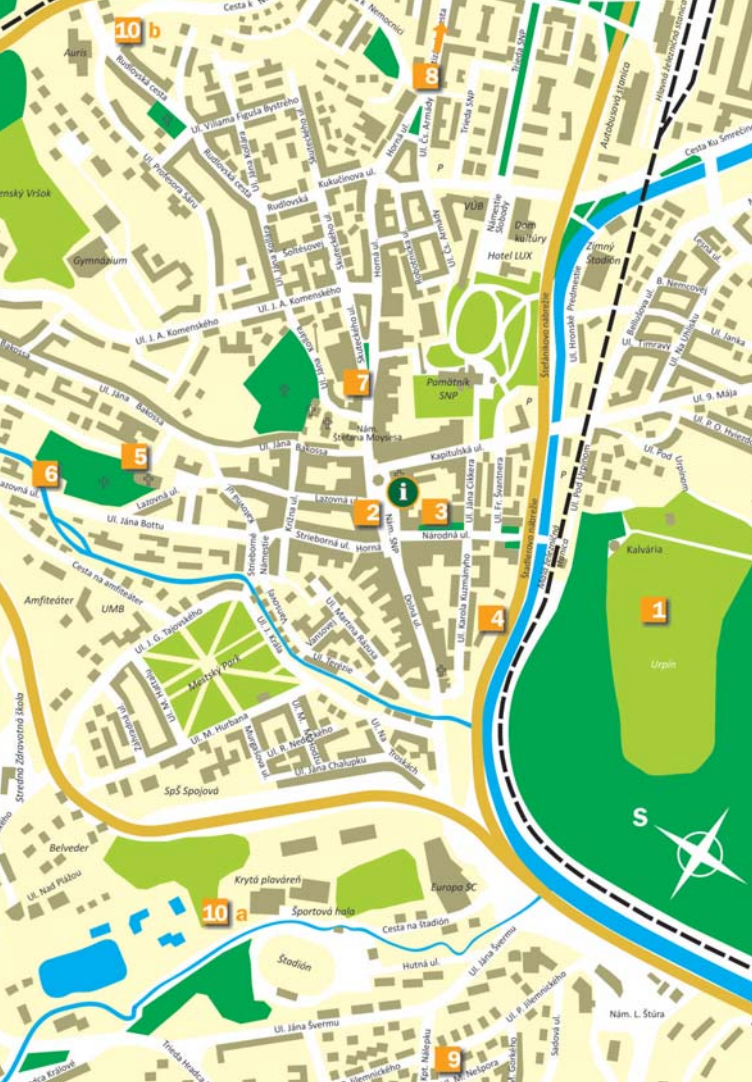
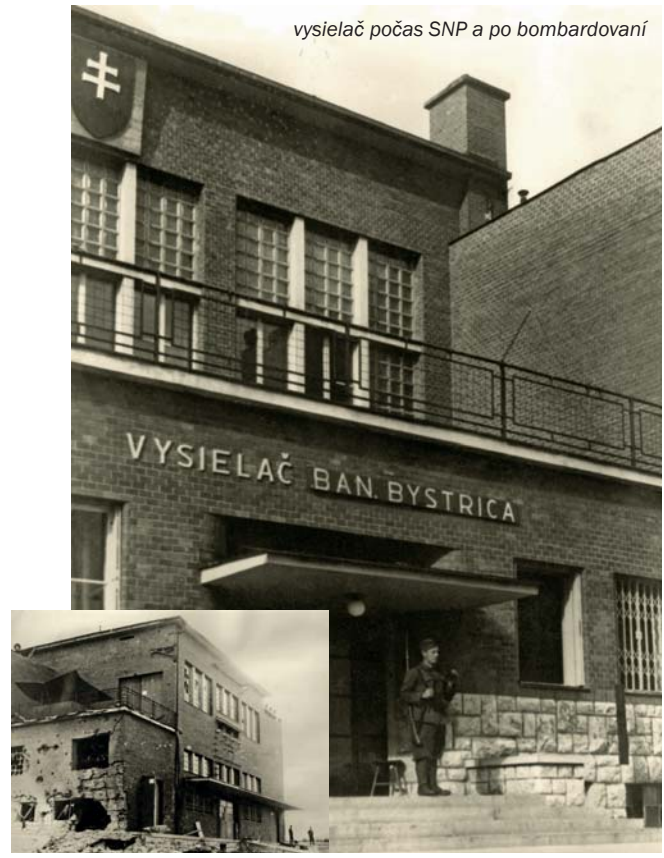
Slovenské národné povstanie začalo 29. augusta 1944.

Tridsiateho augusta 1944, krátko po 11. hodine, sa na oficiálnej frekvencii vysielateľa Banská Bystrica ozvalo z úst jeho prvého hlásateľa prof. Ladislava Sáru oznámenie o začatí vysielania Slobodného slovenského vysielateľa.

Novú znelku pre vysielanie vytvoril významný hudobný skladateľ Ján Cikker (* 29. 7. 1911 Banská Bystrica, † 21. 12. 1989 Bratislava). Počiatkový vysielací čas štyroch spravodajských relácií sa postupne rozrástol na desať hodín vysielania komentárov, hudobných programov, či pásiem poézie. Znelka Slobodného slovenského vysielateľa bola neskôr dotvorená do tvaru Povstaleckého pochodu, ku ktorému text dodatočne napísal Milan Ferko.

O Cikkerovej znelke sa traduje, že bola ovplyvnená francúzskou Marseillaisou. Motívy boja a príprav naň, naliehavo zaznievajúce v znelke, možno nájsť aj v predošliých Cikkerových dielach. Téma národného odboja rezonovala aj v ďalšej jeho tvorbe.

1. Vrch Urpín a Vartovka
2. Fontána na Námestí SNP
3. Tabuľky > Provereno, min net <
4. Tabuľka s označením výšky vody pri povodni
5. Laliovník tulipánokvetý
6. Regulátor vody na potoku Bystrica
7. Pamätný kameň Jozefa Dekreta Matejovie
8. Mohyla obetiam prvej svetovej vojny
9. Keramické reliéfy nad vchodmi bytových domov
10. Minerálne pramene: a > medokýš Štiavničky
b > Rudlovský medokýš

Vydalo

Grafické štúdio INAK
s finančnou podporou
Mesta Banská Bystrica.

inac
graphic studio

MESTO
BANSKÁ BYSTRICA

Koordinácia > Ing. arch. Danica Turčanová, Ing. arch. Peter Surovec
Texty > Ing. arch. Elena Bradiaková, Ing. arch. Ingrid Krajčovičová
Grafické spracovanie > Ing. arch. Ingrid Krajčovičová
Fotografie > archív Mesta Banská Bystrica (9., 10.) > archív Múzea SNP Banská Bystrica (VI.) > archív Rímskokatolíckej cirkvi, Biskupstvo Banská Bystrica (IV.) > Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica (I., V.) > súkromná zbierka Jána Baláža (II., III., 1., 2., 10.) > Jaroslav Čunderík (3., 4., 5., 6., 7., 8., 9.) > Jozef Frtús (IV., 1.) > Róbert Gallo (5.) > Igor Graus (I., V.) > Mojmir Hloch (8.) > Norbert Hudec (1.) > Michal Vojtek (2.)

* Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica, fond Mesto Banská Bystrica (1020) 1255–1922, administratívny protokol 1798

Neoprešlo jazykovou úpravou.

Podakovanie > členom Komisie pre pamätihodnosti mesta, najmä PhDr. I. Grausovi PhD., ďalej Ing. P. Genderovi a redakcii Permon, PhDr. M. Bárdivovej, PhD., PhDr. K. Kubičkovej, J. Balážovi a všetkým, ktorí sa pricinili o vznik tohto materiálu.